

Sygn. akt III AUa 2127/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 maja 2016 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Maciej Piankowski
Sędziowie:	SSA Bożena Grubba (spr.) SSA Jerzy Andrzejewski
Protokolant:	stażysta Sylwia Gruba

po rozpoznaniu w dniu 10 maja 2016 r. w Gdańsku

sprawy T. J.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o wyrównanie świadczenia

na skutek apelacji T. J.

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 20 października 2015 r., sygn. akt VI U 1911/15

oddala apelację.

SSA Bożena Grubba SSA Maciej Piankowski SSA Jerzy Andrzejewski

Sygn. akt III AUa 2127/15

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 1 lipca 2015 r. przeliczył emeryturę ubezpieczonej T. J. od dnia 1 maja 2015 r., czyli od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o dokonanie przeliczenia świadczenia.

W odwołaniu od tej decyzji ubezpieczona wniosła o jej zmianę i przyznanie prawa do emerytury za okres od 3 lat poprzedzających miesiąc, w którym zgłoszono wniosek o przyznanie emerytury powołując się na obowiązki organu rentowego, który winien poinformować ubezpieczoną o możliwości ubiegania się o emeryturę na zasadach ogólnych po osiągnięciu przez nią wieku emerytalnego.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniosł o jego oddalenie.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy - VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 20 października 2015 r. w sprawie VI U 1911/15 oddalił odwołanie.

Podstawę tego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia i rozważania Sądu pierwszej instancji.

Ubezpieczona T. J. pobierała do dnia 30 października 2014 r. emeryturę przyznaną na podstawie przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 maja 1989 r. w sprawie uprawnień do wcześniejszej emerytury pracowników opiekującym się dziećmi wymagającymi stałej opieki.

W dniu 25 września 2010 r. ukończyła powszechny wiek emerytalny. Z wnioskiem o przyznanie emerytury ubezpieczona wystąpiła dnia 24 listopada 2014 r. i decyzją z dnia 29 grudnia 2014 r. przyznano jej świadczenie od dnia 1 listopada 2014 r. Ubezpieczona złożyła wniosek w dniu 10 lutego 2015 r. o przeliczenie emerytury i decyzją z dnia 14 kwietnia 2015 r. organ rentowy dokonał tego przeliczenia, po przeprowadzeniu stosownego postępowania. Ubezpieczona wystąpiła w dniu 28 maja 2015 r. z wnioskiem o przyznanie emerytury, ze spłatą świadczenia za 3 lata wstecz powołując się

na brak poinformowania jej przez pracowników ZUS o możliwości wystąpienia w wnioskiem o przeliczenie emerytury. Decyzją z dnia 1 lipca 2015 r. organ rentowy przeliczył emeryturę ubezpieczonej od dnia 1 maja 2015 r. w związku z ponownym ustaleniem kapitału początkowego. Kwestią sporną pozostawało, czy organ rentowy winien przyznać ubezpieczonej przeliczoną emeryturę za okres 3 lat przed złożeniem wniosku i czy organ rentowy dopuścił się błędu

w rozumieniu art.133 ust.1 pkt 2 ustawy emerytalnej. W rozważaniach prawych Sąd I instancji odwołał się do treści art. 116 ust. 1 i art. 129 ust. 1 ustawy emerytalnej. Wskazał, że brak było podstaw do zastosowania w niniejszej sprawie przepisu art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej. Zdaniem Sądu Okręgowego, błędny jest pogląd skarżącej, że organ rentowy nie wywiązał się

z obowiązków wynikających z przepisów rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe. Zgodnie

z § 2 tego rozporządzenia - organy rentowe udzielają informacji, w tym wskazówek i wyjaśnień, w zakresie dotyczącym warunków i dowodów wymaganych do ustalania świadczeń. Zdaniem skarżącej pracownicy ZUS-u winni byli poinformować ubezpieczoną o możliwości przeliczenia emerytury przy okazji w czasie jej bytności w oddziale ZUS-u. Jak wynika z ugruntowanego orzecznictwa sądowego dotyczącego tego przepisu i poprzednio obowiązującego § 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe

i zasad wypłaty tych świadczeń (który zawierał podobną treść) - brak podstaw do interpretowania przepisu § 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie postępowania

o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń jako normy nakładającej na organ rentowy obowiązek stałego analizowania sytuacji ubezpieczonego i informowania go o możliwości wystąpienia z wnioskiem o przyznanie prawa do świadczenia (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 31 marca 2011 r., III AUa 1231/10, OSA 2011/11/113-120). Sąd Okręgowy podziеляjąc przywołane w uzasadnieniu stanowisko judykatury wskazał, że inicjatywa wystąpienia z wnioskiem

o przyznanie emerytury w powszechnym wieku emerytalnym należała do ubezpieczonej, która jak widać z dokumentacji zawartej w aktach rentowych, występowała wielokrotnie z wnioskami

do organu rentowego, uzyskując konkretne świadczenia i ich przeliczenie. Po złożeniu przez ubezpieczoną wniosku z dnia 24 listopada 2014 r. o emeryturę i przeliczenie kapitału początkowego organ rentowy nadał im bieg i po zgromadzeniu niezbędnych dokumentów wydał decyzję przeliczającą wysokość emerytury od dnia 1 lutego 2015 r. i następnie, po złożeniu wniosku z dnia

28 maja 2015 r. przeliczając wysokość emerytury od dnia 1 maja 2015 r.

Sąd I instancji uznał działanie organu rentowego za prawidłowe i dlatego na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. odwołanie ubezpieczonej oddalił jako pozbawione uzasadnionych podstaw.

Apelację od wyroku wywiodła ubezpieczona zaskarżając go w całości i zarzucając mu błąd

w ustaleniach faktycznych, będących podstawą orzeczenia, polegający na uznaniu, iż się nie przysługuje jej prawo do wypłaty świadczenia emerytalnego za okres 3 lat poprzedzających bezpośrednio miesiąc, w którym zgłoszono wniosek o przyznanie emerytury, tj. od dnia 1 listopada 2014 r., gdyż pracownicy organu rentowego nie mieli obowiązku informowania jej o przysługującym jej świadczeniu, w sytuacji, gdy odwołująca się pobierała wcześniejszą emeryturę dla pracowników opiekujących się dziećmi wymagającymi stałej opieki i po ukończeniu powszechnego wieku emerytalnego wielokrotnie zwracała się do pozwanego z wnioskami - również o przeliczenie emerytury.

W związku z powyższym wniosła o zmianę zaskarżonego orzeczenia i ustalenie, że przysługuje jej prawo do wypłaty świadczenia emerytalnego za okres 3 lat poprzedzających bezpośrednio miesiąc, w którym zgłoszono wniosek o przyznanie emerytury, tj. od dnia 01 listopada 2014 r., ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie na rzecz odwołującej się kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego za II instancję według norm przepisanych.

W uzasadnieniu apelacji ubezpieczona podniosła, że mimo zwracania się z zapytaniem o możliwość przyznania emerytury na zasadach ogólnych, za każdym razem była informowana, że przysługuje jej wyłącznie wcześniejsza emerytura na podstawie przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 maja 1989 r., która jest świadczeniem dużo niższym niż emerytura na zasadach ogólnych, gdyż wysokość ostatniej wypłaty wcześniejszej emerytury dla odwołującej się wyniosła 887,80 zł. Tym samym, mimo że osiągnęła wiek emerytalny w dniu 25 września 2010 r., emerytura została jej przyznana ponad cztery lata później, tj. od dnia 1 listopada 2014 r. Nie została także pouczona w żadnej z decyzji o przysługującym jej prawie do żądania wypłaty świadczenia za okres 3 lat poprzedzających miesiąc, w którym zwróciła się o przyznanie emerytury.

Zdaniem skarżącej organ rentowy po osiągnięciu przez nią wieku emerytalnego, dokonując przeliczenia emerytury z tytułu opieki nad niepełnosprawnym dzieckiem winien poinformować ją o możliwości ubiegania się o emeryturę na zasadach ogólnych. Zaniechanie pozwanego skutkowało tym, iż otrzymywała niższe świadczenie w sytuacji, gdy posiadała już prawa do świadczenia korzystniejszego. Możliwość przyznania odwołującej się emerytury na zasadach ogólnych, tj. po osiągnięciu wieku emerytalnego nie była uzależniona od konieczności dostarczenia przez ubezpieczoną dodatkowych dokumentów lub złożenia wyjaśnień, a wymagała wyłącznie zweryfikowania jej daty urodzenia przez pracowników organu rentowego, do których odwołująca się zwracała się z zapytaniem.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawczyni T. J. podlega oddaleniu, nie zawiera bowiem zarzutów mogących skutkować uchyleniem lub zmianą zaskarżonego orzeczenia.

Przedmiotem sporu była ocena, czy organ rentowy winien przyznać ubezpieczonej przeliczoną emeryturę za okres 3 lat przed złożeniem wniosku i czy organ rentowy dopuścił się błędu w rozumieniu art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2015 r., poz. 748 ze zm., zwana dalej ustawą emerytalną).

W ocenie Sądu II instancji Sąd Okręgowy przeprowadził stosowne postępowanie dowodowe, a w swych ustaleniach i wnioskach nie wykroczył poza ramy swobodnej oceny wiarygodności i mocy dowodów wynikające z przepisu art. 233 k.p.c., nie popełnił też uchybień w zakresie zarówno ustalonych faktów, jak też ich kwalifikacji prawnej uzasadniających ingerencję w treść zaskarżonego orzeczenia. W konsekwencji Sąd Odwoławczy oceniając jako prawidłowe ustalenia faktyczne i rozważania prawne dokonane przez Sąd pierwszej instancji uznał je za własne, nie widząc w związku z tym konieczności ich ponownego szczegółowego przytaczania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 r., I PKN 339/98, OSNAPiUS z 1999 r., z. 24, poz. 776).

Odnosząc się do regulacji prawnych zawartych w ustawie emerytalnej wskazać należy, że art. 100 ust. 1 stanowi, że prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa, z zastrzeżeniem ust. 2.

Zgodnie z art. 129 ust. 1 ustawy emerytalnej świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu, z uwzględnieniem ust. 2.

Ust. 2. W razie zgłoszenia wniosku o rentę rodzinną w miesiącu przypadającym bezpośrednio po miesiącu, w którym nastąpiła śmierć ubezpieczonego, emeryta lub rencisty, rentę rodzinną wypłaca się od dnia śmierci, nie wcześniej jednak niż od dnia spełnienia warunków do renty przez uprawnionych członków rodziny.

Jak wskazał w wyroku z dnia 10 stycznia 2006 r. Sąd Apelacyjny w Lublinie (III AUa 376/2005, LexPolonica nr 2069085) „ogólną zasadą prawa emerytalno-rentowego jest, że świadczenia wypłaca się na wniosek zainteresowanego, poczynając od dnia powstania prawa do emerytury/renty (spełnienia ustawowych warunków), lecz nie wcześniej niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o świadczenie. Czym innym jest bowiem data nabycia prawa do świadczenia, a czym innym data podjęcia jego wypłaty. Reguła powyższa wyklucza możliwość wstecznego wypłacania świadczeń,

tj. za okres po nabyciu prawa, a przed złożeniem wniosku, co uzasadnia się zapobieganiem powstawaniu zjawiska kapitalizacji świadczeń. Prawo do świadczenia może być realizowane dopiero po zgłoszeniu do właściwego organu rentowego wniosku o przyznanie prawa. Inicjatywa należy zawsze do ubezpieczonego”.

Mimo, że nie budzi wątpliwości stanowisko, że prawo do świadczeń z ubezpieczenia społecznego powstaje z urzędu, a decyzja organu rentowego ma charakter deklaratoryjny, samo spełnienie się przesłanek warunkujących prawo do świadczenia in abstracto nie stanowi postawy

do wypłaty świadczenia. Podstawę taką stanowi wniosek o przyznanie, a następnie wypłacenie świadczenia, tak więc niewątpliwie ustawodawca przypisał decydującą rolę woli uprawnionego, który nawet jeżeli spełnia przesłanki nabycia prawa do świadczenia, nie musi z niego korzystać. Dopiero złożenie wniosku o świadczenie powoduje obowiązek jego wypłaty, a ustawodawca nie przewidział możliwości wyrównywania świadczenia osobom, które wystąpiły z wnioskiem o nie później niż nabyły do niego prawo, czyli wypłaty świadczenia za okres wsteczny (wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 9 stycznia 2014 r., III AUa 567/13, LEX nr 1433843).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego brak było podstaw do zastosowania w niniejszej sprawie przepisu art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej, który stanowi, że w razie ponownego ustalenia przez organ rentowy prawa do świadczeń lub ich wysokości, przyznane lub podwyższone świadczenia wypłaca się, poczynając od miesiąca, w którym powstało prawo do tych świadczeń lub do ich podwyższenia, jednak nie wcześniej niż:

1) od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy lub wydano decyzję z urzędu, z zastrzeżeniem art. 107a ust. 3;

2) za okres 3 lat poprzedzających bezpośrednio miesiąc, o którym mowa w pkt 1, jeżeli odmowa lub przyznanie niższych świadczeń były następstwem błędu organu rentowego lub odwoławczego.

Na podstawie ust. 2 art. 133 ustawy emerytalnej przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio również w razie ponownego ustalenia prawa do świadczeń lub ich wysokości wskutek wznowienia postępowania przed organami odwoławczymi albo wskutek kasacji, z tym że za miesiąc zgłoszenia wniosku przyjmuje się miesiąc wniesienia wniosku o wznowienie postępowania lub o kasację.

Z przepisu tego wynika, że znajduje on zastosowanie między innymi w przypadku, gdy ubezpieczony występuje z ponownym wnioskiem o rozpatrzenie sprawy w sytuacji, gdy decyzja odmawiająca przyznania mu prawa do świadczenia była następstwem popełnionego przez organ rentowy błędu. Sąd I instancji trafnie wskazał, że w judykaturze Sądu Najwyższego przyjmuje się,

że zawarte w art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy określenie „błąd organu rentowego” obejmuje sytuacje, w których organ rentowy miał podstawy do przyznania świadczenia, lecz z przyczyn leżących po jego stronie tego nie uczynił. Za takie przyczyny można uznać wszelkie zaniechania tego organu, każdą obiektywną wadliwość decyzji, niezależnie od tego czy jest ona skutkiem zaniechania, pomyłki, celowego działania organu rentowego, czy też rezultatem niewłaściwych działań pracodawców albo wadliwej techniki legislacyjnej i w konsekwencji niejednoznaczności stanowionych przepisów.

W judykaturze za dominujący uznaje się pogląd, zgodnie z którym artykuł 133 ust. 1 pkt 2 ustawy emeryturach i rentach nie obejmuje wszelkich nieprawidłowości postępowania organu rentowego. Błąd organu rentowego, o którym w nim mowa, może być następstwem jego działania, a nie zaniechania. Zatem błędem w tym ścisłym rozumieniu może być jedynie odmowa przyznania świadczenia lub jego zaniżenie w wydanej decyzji. Nie jest nim natomiast bezczynność organu rentowego (vide: np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2012, I UK 18/12, LEX nr 1250559, wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 1 października 2013 r., III AUa 1795/12, LEX nr 1400338, (tak Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 22 lipca 2015 r., III AUa 1206/14, LEX nr 1793865).

Ponadto Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 6 marca 2013 r., III AUa 1127/12, LEX nr (...) wyjaśnił, że zakres przedmiotowy art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej nie obejmuje wszystkich nieprawidłowości organu rentowego, lecz jest ograniczony jedynie do tych, które są następstwem błędu w jego działaniu (odmowa przyznania świadczenia i zaniżenie jego wysokości), nie obejmuje natomiast ujemnych następstw bezczynności tego organu, czy też wadliwie udzielonej informacji.

Podkreślić należy, iż w niniejszej sprawie organ rentowy nie miał podstaw do przyznania świadczenia, z uwagi na brak wniosku na datę ukończenia przez wnioskodawczynię powszechnego wieku emerytalnego. Sąd nie dopatrył się zaniechania po stronie organu, w tym niedopełnienia obowiązku działania z urzędu na korzyść osoby uprawnionej do świadczenia. W tej sytuacji - wobec stwierdzenia braku podstaw do zastosowania art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej - przyjąć należało, iż od maja 2015 r. apelująca ma prawo do przeliczenia wysokości emerytury, a nie od dnia

1 listopada 2014 r., a więc miesiąca, od którego przysługiwała jej prawo do emerytury.

Biorąc pod uwagę poczynione wyżej ustalenia i rozważania w ocenie Sądu Odwoławczego apelacja wnioskodawczyni była nieuzasadniona, wobec czego na podstawie art. 385 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł, jak w sentencji wyroku.

SSA M. Piankowski SSA B. Grubba SSA J. Andrzejewski